

AKADEMICKÉ PSANÍ PRO PRÁVNÍKY

Seminář 2 – Styl a syntax

Michal Bobek

ČTENÍ:

- (i) Rozsudek Soudního dvora Evropských společenství z 12. července 2005 ve věci C-304/02, Komise v. Francie (*pokuty za neplnění rozsudku Soudního dvora*)
- (ii) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze 14. září 2005, č. j. 2 Afs 180/2004, (*k daňovému přeplatku při konkurzu*)
- (iii) Nález Ústavního soudu z 15. ledna 1997, sp. zn. II. ÚS 309/95, (*k výkladu dobrých mravů v občanském zákoníku*).
- (iv) Pro ty, co čtou v angličtině, dva krátké úryvky z rozhodnutí Lorda Denninga, M.R. (aneb jak se píšou rozsudky v jednoduchých větech) v případech
  - a) *Hinz v Berry* [1970] 2 QB 40
  - b) *Burgess v Rawnsley* [1975] 3 All ER 142

ÚKOLY:

- (i) Pokuste se tři úryvky v příloze I přepsat do jazyka českého.
- (ii) Oznámkujte tři přiložená soudní rozhodnutí na škále 1-5 s ohledem na jejich:
  - a. Srozumitelnost a jasnost argumentace
  - b. Logickou strukturu
  - c. Styl a úroveň vyjadřování

Své známkování odůvodněte odkazy na relevantní pasáže.

KE STYLISTICE ODBORNÉHO PROJEVU OBECNĚ:

- Věda ≠ nuda!
- použití literárních prvků v odborném projevu (metafora, personifikace...)
- Každý odstavec je jenom tak dobrý, jak dobrý je příklad v něm obsažený (H.L.A. Hart).
- Kladení rétorických otázek v rámci psaného textu? Interaktivnost formy, vtažení čtenáře do textu.
- Postupné vytvoření osobitého stylu autora? Rozpoznatelnost autora podle stylistiky a projevu v rámci psaného textu? (Srov. ukázky z rozsudků Lorda Denninga v příloze č. III)
- ALE: zas to není rodokaps či červená knihovna ....

- V odborném textu není nutné sdělit naprosto vše, co autor o dané problematice kdy četl či slyšel. Relevance je korunou každého textu. Navíc přílišný důraz na detail může čtenáře odradit.

V ČEM PÍŠEME/PÍŠU/AUTOR PÍŠE?

- **„ich-forma“** (1. osoba jednotného čísla) – presidenti, soudci Ústavního soudu, profesoři a jiní polobozi...
- **„er-forma“** (3. osoba jednotného čísla) – „autor se domnívá“, „autor je toho názoru“ či třetí osoba bez použití osoby (agens) v rodě středním: „Jak plyne z výše uvedeného, jak bylo již vysvětleno výše,
- **pluralis modestiae** – „domníváme se“, „jsme toho názoru“ (ale ne: „autoři se domnívají“, jestliže je pouze jeden autor). Alternativou ke „skromnostnímu“ plurálu je plurál inkluzivní („Pokusme se tedy nyní načrtnout podmínky odpovědnosti za škodu ... „).

V češtině dost dobře jedno. *Ich-forma* může znít trochu namyšleně, ale použitelná v případech osobnějšího, „intimnějšího“ vyjadřování. *Pluralis modestiae* může znít jako falešná skromnost. Nejčastějším kompromisem tak bývá 3. osoba čísla jednotného, především odosobněná v podobě „jak z výše uvedeného plyne“ apod.

V odborném, nevědeckém projevu (typicky soudní rozhodnutí) je v Čechách používána 3. osoba s udáním podmětu „Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu došel k závěru...“ „Plénium Ústavního soudu rozhodlo...“. Stejně je tomu v soudní tradici germánské a frankofonní. Anglosaské soudy jsou odlišné. Vzhledem ke struktuře rozhodování, které je z důvodu existence odlišných a konkurujících stanovisek osobitě spjaté s každým soudcem, používají anglosaští soudci *ich-formu*. Stejný přístup se promítá i do akademického projevu – v první osobě čísla jednotného píší nejčastěji anglicky mluvící autoři, u Němce se v odborném projevu s „*ich-formou*“ nesetkáme.

Ať si autor pro svůj odborný projev zvolí cokoliv, musí se jej v rámci jedné práce držet! V jednom textu nelze přeskakovat z ich-formy do pluralu modestiae (pak to vypadá, jako by práci psalo více lidí).

NEDOCENĚNÉ KOUZLO JEDNODUCHÉ VĚTY

- Zopakujme to po 50té – i jednoduchá věta může být „vědecká“.
- Dlouhé souvětí je jako neukotvená plachta, kterou odvane první větřík a do které se snadno strefuje.
- Než čtenář dojde na konec souvětí, zapomene, o čem byl začátek.

POUŽÍVÁNÍ ZKRATEK

- Zkr. rozhod. nepom. sroz. textu.
- První zmínka výrazu – vysvětlit plným názvem (Soudní dvůr Evropských společenství dále jen Soudní dvůr)
- Respektovat ustálené zkratky (tr. zák., o.z., s.ř.s., SES)

TERMINI TECHNICI, VERBA ALIENA ET MAXIMI

- *Idiosynkratická percepce acquis communautaire je, cum grano salis, de lege ferenda neudržitelná...*
- Mezi množstvím cizích slov a odborností textu není přímá úměra!
- „Kultura“ cizích slov a výrazů v odborném projevu
- *Lingua latina non est, ani per fas et nefas* a ani *cum grano salis* odznakem odborného právníckého projevu!
- Není třeba jít přes „čistonosoplenu“ či „klapkobřinkostroj“, pouze se vyvarovat zbytečných cizích slov, která pouze mlží. Často platí, že čím méně si je autor jistý tím co píše, tím více se potřebuje schovávat za odborně a učeně znějící právnícké obraty a cizí slova.

ZÁVORKY A JEJICH FUNKCE

- (Oválné) – funkce doplňku ve větě, lze nahradit doplňkem nebo přístavkem.
- [Hranaté] – elipsa při citaci [...], odkaz na prameny v textu samém případech, kdy nelze pracovat s poznámkou pod čarou či na konci textu apod.
- Jiné kudrlinky /... / {...} |...| není třeba nepoužívat.

Obecně je potřeba se vyhýbat závorkám či jiným zásahům do plynulosti textu. Autoři do nich obvykle umísťují různé dokreslující poznámky. Závorka čtenáře ruší, protože silně přitahuje jeho pozornost. (Čtenářova pozornost se při letmém čtení automaticky zaměří na text v závorce.) Závorky je proto potřeba vyhradit pro opravdu nezbytné případy, kdy sdělení určené pro závorku není možno do textu nijak organicky vpravit a přitom je pro text podstatné.

DRUHY PÍSMO A JEJICH VYUŽITÍ

- *Kurzíva* – slova cizí či přejatá, latinské výrazy, termíny
- „*Kurzíva v uvozovkách*“ – doslovná citace
- **Tučné písmo (pro významné pojmy?)**
- Podtržení (někdy pro zdůraznění citovaného právního ustanovení nebo judikatury).
- Česká soudní rozhodnutí často o d s a z u j í extra mezerami písmena ve slovesech ve výrokové části. Jedná se zřejmě o pozůstatek strojopisu, kdy mezera navíc byla jediným použitelným způsobem, jak zvýraznit důležitou část textu.

ALE: text musí být srozumitelný sám o sobě. Jestliže není, sebelepší kudrlinky mu nepomůžou. Buď je text dobře napsán a pak čtenář sám bez potíží sleduje tok autorových myšlenek, nebo dobře napsán není a pak je vše marné (výjimka: odborné profesní vyjadřování pro interní potřebu, která jsou psána často heslovitě či v bodech a mají za úkol zprostředkovat přezaměstnanému šéfovi klíčové údaje - memoranda, interní rešerše apod.)

„SEXIST LANGUAGE“ ANEB GRAMATICKÁ NOČNÍ MŮRA

- účastník/účastnice, účastníci, účastník(nice)
- s/he, he and she, they and their
- návrh:
  - (i) výběr jednoho rodu (snad ne středního) a jeho soustavné používání
  - (ii) psaní v množném čísle

PRÁVNICKÉ PTYDEPE ANEB JEŠTĚ VĚTŠÍ NOČNÍ MŮRA

Bezmála všichni právníci mohou zpravidla velice často mít určitou tendenci k jistému přehnanému užívání určitých markantní slovních druhů, ovšem tradičně výlučně v materiálním smyslu ...

- Nadužívání **relativizujících výrazů a logických kvantifikátorů** – aneb hlavně neříct nic jasného a zřejmého. Nadměrné využívání podmiňovacího způsobu namísto oznamovacího (mohou mít namísto mají), relativizujících přídavných jmen (určitý, jistý...) a příslovcí (zpravidla, často, tradičně....)
- **Falešná skromnost** – „pokusili bychom se načrtnout“, „naším cílem je v hrubých obrysech nastínit“... „tady bych si dovolil švestičky z naší zahrádky“ či, jak pravil Master Yoda k Luku Skywalkerovi při zvedání letadla silou myšlenky z bažiny „Buď to zvedneš, nebo ne. Zkusit to neexistuje.“
- **Dvojitě záporny** – „Nemůžeme nesouhlasit se závěrem, že...“, „Z výše uvedeného nezbytně neplyne“ – [- (-) = +].

Ale: zrádnost češtiny při kupení záporů, typicky obohacených o kvantifikátory výrokové logiky – „Nikdo nikdy nic neslyšel.“ (Srov. Nobody

has ever heard anything, Niemand hat jemals etwas gehört, Personne n'a jamais rien entendu).

- **Opakování, pleonasy** – nejhorším zadáním je platit právníka od stránky....
- Výrazy „**vycpávky**“ – výrazy, které k plynutí textu či argumentaci nijak nepřispívají a pouze zabírají místo, zbytečné uvozující obraty typu „Jak jasně plyne z výše uvedeného...“, „Z výše uvedeného se nezbytně podává, že ... „ apod.
- I pro právníky platí banalita typu „**Podmět-přísudek-ostatní větné členy**“.
- **Rod činný** má přednost před rodem trpným (aktivum před pasivem).

Na co je vhodné se zaměřit při stylistických úpravách textu (prvního konceptu):

- (i) Zjednodušovat věty – dlouhá souvětí dělit na souvětí kratší či jednoduché věty.
- (ii) Dva záporné převádět na věty kladné.
- (iii) Kontrolovat pořadí větných členů (podmět-přísudek-zbytek).
- (iv) Zbavit se zbytečných obrátů – „vycpávek“.
- (v) Jsou všechna v textu nakupená cizí slova skutečně třeba?
- (vi) Z pasivních vět udělat věty aktivní.
- (vii) + prověřit logickou strukturu a plynutí textu (viz. seminář 1).

DOKÁŽETE PŘELOŽIT NÁSLEDUJÍCÍ ÚRYVKY DO ČEŠTINY?

1/

S ohledem na shora uvedené příklady porušení práva Společenství soudy členských států, s ohledem na místo žaloby podle čl. 226 SES v rámci prostředků ochrany při porušení práva Společenství, a ostatně i s ohledem na jinak slibné odůvodnění názoru generálního advokáta nelze předpokládat, že by se, i při pozdějším jednoznačném přijetí odpovědnosti členského státu za jednání jeho soudů, stala žaloba podle čl. 226 SES jiným než výjimečným sankčním prostředkem, řešícím zcela zásadní, pravděpodobně opakovanou a dlouhodobou, uniformitu práva Společenství fatálně ohrožující, judikaturu národních soudů.

2/

Aplikace Listiny obvykle tudíž probíhá subsumpcí skutkových zjištění konkrétního případu pod příslušný normativní rámec jednoduchého práva, k němuž se v oblasti práva ústavního, tj. v řízení o ústavních stížnostech v Listině, případně v mezinárodních smlouvách podle čl. 10 Ústavy, vyhledá ústavní pendant (vycházejí z teze, dle níž základní práva a svobody v oblasti jednoduchého práva působí jako regulativní ideje, pročež na ně obsahově navazují komplexy norem jednoduchého práva - viz kupř. Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen „Sb. n. a u.“), sv. 15, nález č. 98, sv. 17, nálezy č. 9, 18, 33), na základě kterého se z porušení normy jednoduchého práva zásahem orgánu veřejné moci pak více-méně „automaticky“ dovozuje dotčení „řídícího“ ústavního principu, obsaženého v příslušném ustanovení Listiny.

3/

Právní názor, podle něhož by se proti vyřízení (či proti nevyřízení) námitek mohl daňový subjekt bránit až v žalobě směřující proti rozhodnutí o daňové povinnosti samotné, je obtížně udržitelný, neboť by v konečném důsledku znamenal, že jednak v případech, kdy by po provedené daňové kontrole nevydal správce daně dodatečný platební výměr, byl by daňový subjekt zcela bez soudní ochrany, a jednak – i v případech, kdy daň doměřena byla – by znamenal, že soud nikdy neposkytne ochranu proti samotné nezákonné daňové kontrole, ale jen proti případně vydanému rozhodnutí.